

Existuje-li to,
je to **..!MOŽNÉ*** ✓

„: ^°f
inspirace pro vzdělávání dětí
s odlišným mateřským jazykem ~ ~“

..META slaví 15

Existuje-li to,
je to **..!MOŽNÉ*** ✓

„;^°f
inspirace pro vzdělávání dětí
s odlišným mateřským jazykem ~“

..META slaví 15

Existuje-li to, je to možné

inspirace pro vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem

META slaví 15

Autoři: Jim Cummins, Magdalena Hromadová, Zuzana Papáčková, Jana Šámalová, Kristýna Titěrová a METAkolektiv

Editorky: Zuzana Papáčková a Jana Šámalová

Redakce a jazyková úprava: Jana Šámalová

Grafická úprava: Magnus I., s. r. o.

Tisk: Centrum služeb Broumov s. r. o.

Government
of Canada

Gouvernement
du Canada

Embassy
of Canada

Ambassade
du Canada

Tato publikace vyšla s podporou Velvyslanectví Kanady.

© META, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, Ječná 2127/17, Praha 2

2021

ISBN 978-80-88171-31-7

www.meta-ops.cz

www.inkluzivniskola.cz

..META*~

Úvodní slovo od Její Excellence Ayeshy Rekhi, velvyslankyně Kanady v České republice

Pro Kanadu jsou rozmanitost a inkluze klíčovými prioritami. Velvyslanectví Kanady si váží toho, že může podpořit úsilí neziskové organizace META pomáhat českým pedagogům poskytovat vysoce kvalitní inkluzivní vzdělávání každému dítěti na základě jeho potřeb.

Rozmanitost je pro většinu Kanadčanů nedílnou součástí života a stala se zdrojem naší síly, kreativity a houževnatosti. Je součástí naší historie a považujeme ji za zásadní pro demokracii, prosperitu a mír. Jak řekl předseda kanadské vlády Justin Trudeau: *„Kanada uspěla kulturně, politicky a ekonomicky díky naší rozmanitosti, nikoliv jí navzdory.“*

Rozmanitost a inkluze jsou klíčem k hledání inovativních a trvalých řešení různých výzev, kterým naše společnosti čelí. To platí jak pro vzdělávání, tak pro další oblasti našeho života: mnohé z nejúspěšnějších firem na světě nyní jasně uznávají a doceňují hodnotu rozmanitosti a inkluze pro výsledky své organizace. Tyto společnosti chápou, že kromě vyšších finančních výnosů díky různorodým dovednostem, schopnostem, perspektivám a síťování zaměstnanců z různých prostředí takoví pracovníci také podněcují inovace, zvyšují produktivitu a vytvářejí zdravé pracoviště, kde mají lidé úctu jeden k druhému. Totéž platí pro společnost jako celek.

Inkluze vyžaduje nová řešení a otevřenost novým perspektivám. Kanada se chce učit od ostatních a také chce sdílet své zkušenosti a know-how v oblasti podpory inkluzivních přístupů ve školním prostředí. Jelikož se každý pátý Kanadčan narodil mimo Kanadu a Kanadčané uvádějí jako svůj mateřský jazyk kromě angličtiny a francouzštiny více než 200 etnických jazyků, má Kanada desítky let zkušeností s výukou jiných jazyků než mateřského u kanadských a zahraničních žáků. To je také jeden z důvodů, proč jsem tak ráda, že se společnost META rozhodla v této publikaci vyzdvihnout práci Dr. Jima Cumminse z Univerzity v Torontu, renomovaného kanadského odborníka v této oblasti. Upřímně blahopřeji METĚ k jejímu patnáctému výročí a přeji jejím pracovníkům mnoho úspěchů v jejich práci prosazující rozmanitost a inkluzi v České republice.

vícejazyčných žáků jejich mateřské jazyky tak, aby se žáci mohli zlepšovat v jazyce vyučovacím. Výše uvedená poučka nám však přijde tak výstižná pro celou oblast, ve které působíme! Přesně to je totiž pro děti s OMJ a jejich inkluzi důležité: hlavně je potřeba se do vzdělávání vícejazyčných žáků pustit (dát tomu existenci), nebát se a moc nepřemýšlet nad tím, že to třeba nebude (nebo ani nezačne) fungovat.

To zmiňují i zástupci škol všech stupňů z celé ČR, kteří byli ochotni s námi i Vámi sdílet své zkušenosti a dobrou praxi, jež tvoří první část „světle modré sekce“. Nutno říci, že je skvělé, jak jsou tito pedagogové nadšení a schopní a jakých výsledků dosáhli. A to nejen ve školách, kde mají dlouhodobě vysoký počet dětí a žáků s OMJ, kteří podporu potřebují (a tudíž už školy mají vybudovaných nějaký systém), ale i v těch, kde je počet dětí a žáků s OMJ velmi malý (jedná se třeba o jedno dítě) a s jejich podporou teprve začínají. Je skvělé, příjemné a povzbuzující, že v rozhovorech pro tento sborník často zmiňovali METU a její výstupy jako důležitou pomoc v jejich činnosti.

Druhou částí „světle modré sekce“ je přehled vybraných produktů, které jsme během 15 let naší činnosti vytvořili a které považujeme za praktické a užitečné, tudíž hodné sdílení. Jedná se o produkty různého typu od metodik, učebnic, strategických dokumentů, praktických rádců, e-learningů, aplikací až po knihu povídek.

Ještě než se pustíme do podrobnějšího popisu „bordó sekce“, vrátíme se k Jimu Cumminsovi a k otázce, která je pro nás již 15 let poměrně velkým oříškem – k terminologii. I v této oblasti je pro nás Jim Cummins inspirací, i když jsme daný potenciál zatím ještě plně nevyužili. Cummins pracuje s termínem „vícejazyční žáci“, čímž velmi hezkým způsobem nepoukazuje na jazykovou nedostatečnost dětí v oblasti vzdělávacího jazyka, ale naopak vyzdvihuje jejich potenciální výhodu spočívající ve znalosti více jazyků. Za důležité považuje to, že pro vzdělávání všech dětí je přínosné, když škola vnímá rozmanitost svých žáků jako příležitost, a nikoliv jako bariéru či hrozbu.

Po několika letech užívání termínu „žák-cizinec“ (či „žák cizinec“) jsme v METĚ začali prosazovat termín „žák s odlišným mateřským jazykem“, protože fakt, že někdo pochází z ciziny, nehraje v jeho začleňování a vzdělávání tak velkou roli jako skutečnost, že jeho mateřský (či doma používaný) jazyk není totožný s jazykem vyučovacím. Navíc s češtinou se ve škole nepotýkají jen žáci s cizí státní příslušností. Zhruba 20 % z dětí a žáků, kteří ve škole potřebují jazykovou podporu, jsou děti české státní příslušnosti, například děti ze smíšených manželství či děti Čechů, kteří žili dlouhou dobu v zahraničí a česky nemluvili nebo češtinu požívali pouze na komunikační úrovni. Trvalo nám dlouho, než jsme tento termín v odborné diskuzi prosadili. Jen co se nám to podařilo, rádi

bychom ho opustili právě proto, že primárně poukazuje na nedostatečnost těchto dětí, nikoliv na jejich potenciál.

I o tom píše ve svém skvělém textu o vývoji inkluze dětí s OMJ v ČR v „bordó sekci“ programová ředitelka METY Kristýna Titěrová. Popisuje především spletitou cestu pokroků v této oblasti a samotných dětí a žáků s OMJ i jejich pedagogů do centra pozornosti aktérů, kteří v jistém slova smyslu rozhodují o jejich osudu ve vzdělávání, resp. o podmínkách vzdělávání, a kteří tvoří zákony. Text přináší informace také o tom, jak jsme sami hledali cesty, způsoby a inspiraci, jakým způsobem co nejefektivněji podporovat děti s OMJ v rozvoji jejich potenciálu a jak podpořit pedagogy při práci s těmito žáky a dětmi.

O tom vypovídá i kapitola *META*milníky, v níž jsme se rozhodli zaznamenat události důležité nejen pro METU, ale (opět s trochou „narozeninové neskromnosti“) i pro celou oblast vzdělávání dětí a žáků s OMJ. Kapitola plasticky ilustruje, jak byla tato oblast opomíjená před založením METY, což v *META*milnicích dokládá i nepoměr mezi významnými událostmi týkajícími se podpory pedagogů a těmi, které byly důležité pro sekci služeb pro cizince, především sociálního poradenství a kurzů češtiny. Důvodem není to, že by sociální pracovníci byli méně nápadití či pracovití, ale skutečnost, že jsme v této oblasti navazovali na něco, co již existovalo v jiných NNO. Podpora pedagogů při práci s dětmi s OMJ byla před 15 lety opravdu pole neorané, a tudíž mnoho (a někdy upřímně až příliš mnoho) z našich nápadů bylo inovativních, takže se dostaly do této kapitoly.

Další kapitoly „bordó sekce“ jsou především pro ty z Vás, kdo máte METU rádi a sledujete ji. Může Vás zajímat třeba to, kolik dětí se nám během 15 let naší činnosti narodilo, nebo co META znamená pro ty, kdo ji zakládali a vedou ji. I zde jsme se ovšem snažili být trochu užiteční a na konec sekce jsme zařadili medailonky kolegů a kolegyně, ze kterých je možné vyčíst, s čím vším se na nás můžete obracet (oddíl *Jsmo tu pro Vás*).

Mimo sekce jsme zařadili milé vzkazy spolupracujících organizací, institucí a jednotlivců, které jsme poprosili, aby nám o nás k našemu výročí napsali pár slov. Díky za to.

Nápad na vydání sborníku jsme měli při každém kulatém výročí, nikdy jsme však v METĚ neměli osobu, která by nás donutila tento úmysl dotáhnout. Takovou osobu ovšem nyní máme. Je to Jana Šámalová a jen díky ní tento sborník skutečně vznikl (přičemž značnou část sama i napsala). Bez ní bychom zase jen spřádali plány na sborník k 20. výročí.

Velký dík patří i Velvyslanectví Kanady, které vydání našeho sborníku finančně podpořilo. Paní velvyslankyně Rekhí ve svém úvodním slovu píše, že si váží možnosti podpořit

naše úsilí v oblasti podpory pedagogů a inkluze. My si zase velmi vážíme toho, že Velvyslanectví Kanady vnímá naše úsilí jako užitečné a podporyhodné.

Díky patří také Lindě a Tereze za to, že jsme METU založily. Z fotografie níže vyplývá, že při oslavě 10. výročí v roce 2014 jsme z toho pořád měly radost. Pro bystré matematiky přidávám vysvětlení: po nějakou dobu jsme slavili výročí od registrace METY jako občanského sdružení v roce 2004, ale později jsme dospěli k rozhodnutí, že větší smysl dává slavit až naši činnost, kterou jsme zahájili 1. 9. 2006.

Díky rozhodně patří i Kristýně, že k nám v roce 2009 našla cestu a stala se v METĚ důležitou (neřku-li nejdůležitější) osobou.

Stejný dík patří i všem ostatním kolegyním a kolegům, dobrovolnicím a dobrovolníkům, kteří svou prací, svými nápady a svým nadšením METU tvoří včetně toho, co je v tomto sborníku.

A Vám děkuji za přízeň a podporu a přeji Vám inspirativní čtení.

Zuzana Papáčková

Existuje-li to, je to možné

inspirace pro vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem

META slaví 15

Sborník k výročí zahájení činnosti organizace META, o. p. s. přináší ohlédnutí za patnácti lety, po které tato společnost působí na poli podpory dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ), jejich rodičů i pedagogů. Publikace shrnuje důležité milníky z hlediska fungování organizace i podpory dětí a žáků s OMJ a představuje služby a tváře METY. Součástí knihy jsou inspirativní příklady, jak se české školy všech stupňů vyrovnávají se začleňováním dětí a žáků s OMJ, a rovněž příspěvky Jima Cumminse, experta světového formátu působícího v oblasti vzdělávání vícejazyčných žáků. Jeho teorie a přístup k vícejazyčnosti se staly východiskem toho, co META nabízí a doporučuje českým školám pro dosažení úspěšné inkluze dětí a žáků s OMJ do českého vzdělávacího systému.

META, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů je nezisková organizace, která od roku 2006 podporuje osoby s migrační zkušeností v rovném přístupu ke vzdělávání a pracovní integraci. Poskytuje poradenství rodinám migrantů, realizuje kurzy češtiny jako druhého jazyka pro děti i dospělé, workshopy pro školy, volnočasové aktivity a komunitní akce. Současně poskytuje podporu učitelům a školám, které se potýkají se specifickými potřebami dětí a žáků s OMJ. Od roku 2009 spravuje portál pro pedagogy www.inkluzivniskola.cz, kde zveřejňuje k tématu vzdělávání a začleňování dětí a žáků s OMJ veškeré dostupné informace a materiály. Prostřednictvím svých aktivit se snaží podpořit otevřený dialog a porozumění mezi lidmi s migrační zkušeností a většinovou společností.

...META*[~]

*Společnost pro příležitosti
mladých migrantů

...META Publishing